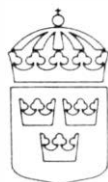

Motion till riksdagen

1986/87:Ub501

Birger Hagård (m)

Utbyggnaden av Vadstena slott

Mot.
1986/87
Ub501 – 505

”Vadstena slott är vårt enda väl bevarade renässanspalats och kanske efter Stockholms slott det mest helgjutna profana monumentet vi äga”, hette det i en beskrivning av Axel L. Romdahl (Sv. Turistföreningens årsskrift 1938). Vid mitten av 1800-talet bortschaktades jordvallarna, som omgav borggården. De blev fyllnadsmaterial till de nuvarande hamnpirarna. År 1898 byggdes slottet om. Den östra delen inreddes provisoriskt för att kunna inhysa landets första landsarkiv, som började sin verksamhet ett år senare. Detta provisorium kom att bestå i 85 år.

Redan 1939 godkände riksdagen ett förslag att återuppföra slottsvallarna. Utrymmena i dessa skulle utnyttjas som magasin för värdefulla föremål och arkivalier vid krigsfara. Projektet hade dock inte något samband med landsarkivets redan då trängande lokalbehov. Det primära var att återställa borggården till dess ursprungliga dimensioner.

Projekteringsarbetet avbröts 1940, och riksdagens beslut föll i glömska. Inte minst tack vare ett energiskt arbete av dåvarande landshövdingen Per Eckerberg återupptogs projekteringen tjugo år senare. Det skulle dröja ytterligare drygt tjugo år, innan beslut fattades om ombyggnad av en del av slottet och återuppförande av den östra vällen och en del av den södra för att åtminstone kortsiktigt lösa landsarkivets mycket prekära lokalsituation. 1982 påbörjades byggnadsarbetena, som sedan avslutades vid årsskiftet 1984/85.

Slottets östra del användes sålunda i dag av landsarkivet. Den västra delen och mittpartiet jämte slottskapellet har iordningställts som museum. Vadstenaakademien använder en del av rummen för operaföreställningar sommartid, och en del utnyttjas för välbesökt utställningsverksamhet.

Arkivutrymmena i den nyuppförda vällen beräknades täcka behovet fram till 1990, men redan 1983 konstaterade landsarkivet i en skrivelse till länsstyrelserna i Kalmar, Kronobergs och Jönköpings län, att utrymmet trots nybyggnaden och trots att ett annex förhyrdes i Vadstena (ett f. d. bryggeri) inte medgav emottagande ens av de leveransmogna arkivalierna, än mindre av de väntade leveranserna i början av 1990-talet. Enligt uppgift från landsarkivarien är den kvarvarande utrymmeskapaciteten nu (9/1 1987) 780 hyllmeter. Senast vid årsskiftet 1987/1988 kommer den att vara helt ianspråktagen. Inga som helst reserver finns därutöver. Några nya lokaler i Vadstena eller dess omnejd finns inte heller tillgängliga. Det måste alltså bli fråga om ett leveransstopp.

Ett av skälen för att behålla landsarkivet i Vadstena var de framtida utbyggnadsmöjligheterna av slottsvallarna. Skissförslag föreligger också för

de södra och västra vallarna. "Antagligen", säger emellertid slottsarkitekten Nils Ahrbom resignerat, "kommer det att dröja länge innan beslutskvarnen för denna tillbyggnad har malt färdigt. Till dess kommer slottsanläggningen att te sig egendomligt oavslutad."

Därmed berörs en känslig punkt, miljöaspekten. Slottsanläggningen ter sig i dag stympad. Den östra vallen är alltså helt återställd, medan endast en mindre del av den södra har återuppförts. Den avskurna vallen utgör ett fult och pietetslöst inslag i helhetsbilden. Det har icke utan skäl hävdats, att om det varit fråga om en anläggning i Stockholm, hade över huvud taget inte en sådan stympning tolererats. Riksantikvarieämbetet har också starkt betonat, att från miljösynpunkt var det acceptabelt att bygga ut vallarna i etapper, endast under förutsättning, att det inte dröjde längre än tio år från byggnadsstarten till dess att vallanläggningen i sin helhet stod färdig, dvs. 1992. Hur skall detta bli möjligt?

Vadstena slott har med rätta blivit en stor attraktion, som årligen besöks av tiotusentals turister. För Vadstena kommun är det angeläget att den utställningsverksamhet som pågår sedan ett par år tillbaka och som blivit en succé, kan fortsätta utan hot om att utställningslokalerna inte får disponeras för detta ändamål. Från turistsynpunkt är det också önskvärt att kunna disponera "Stora rikssalen" i slottet, som nu måste tas i anspråk av landsarkivet. I kulturellt hänseende och för Vadstena kommun är det också viktigt att Vadstenaakademien kan fortsätta sin verksamhet i ostörd omfattning.

Riksdagen avtog 1983 en motion i samma ärende. Utskottets motivering var att man utgick "från att berörda myndigheter kommer att uppmärksamma frågan om en fortsatt återuppbyggnad av vallarna vid Vadstena slott". Någon särskild hänvändelse till regeringen ansågs inte behövlig (KrU 1983/84:4). Utskottet var uppenbarligen för optimistiskt. Drygt tre år har förflutit utan att något över huvud taget har hänt. Inga tecken tyder heller på någon förestående aktivitet från de berörda myndigheternas sida. De tidigare erfarenheterna är dystra. 1898 års provisorium blev bestående i 85 år. Det tog drygt fyrtio år från riksdagsbeslutet 1939 till dess att återuppbyggnaden av vallarna påbörjades. Rådslan för en upprepning av förhållandet är knappast obefogad. Från arkivarisk, miljömässig, kulturell och turistisk synpunkt ter det sig emellertid helt oacceptabelt med fortsatt tidsutdräkt. En projektering av vallarnas vidareutbyggnad måste snarast komma till stånd. Vadstena slott är en riksklenod och måste behandlas som en sådan.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande en vidareutbyggnad av Vadstena slott.

Stockholm den 12 januari 1987

Birger Hagård (m)